

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse

Deres ref: 24/00075-1

Vår ref: JØ/AMS

Dato: 19.04.2024

Forslag til forskrift om undervisnings- og forskningsstillinger og rekrutteringsstillinger

Akademikerne er hovedorganisasjonen for personer med utdanning på masternivå eller mer. Akademikerne har 13 medlemsforeninger med til sammen 265 000 medlemmer, hvorav mange jobber som forskere og vitenskapelig ansatte i universitets- og høyskolesektoren.

Det vises til høringsnotat fra Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse med forslag til forskrift om undervisnings- og forskningsstillinger og rekrutteringsstillinger. Saken er behandlet i Akademikernes styre. Akademikerne gir med dette sitt høringsinnspill.

Generelt

Akademikerne mener generelt at direktoratets forslag kan bidra til et mer helhetlig og konsistent regelverk. Vi konstaterer at det har vært et mål i dette arbeidet å unngå dobbeltreguleringer. Dette er i utgangspunktet positivt, men blir krevende for brukerne så lenge regler om ansettelser fortsatt er regulert i tre lover; ny UH-lov, samt arbeidsmiljøloven og statsansatteloven med forskrifter.

Til selve forslaget til forskrift har vi merknader til flere av de konkrete forslagene, herunder at det må sikres at det bevilges tilstrekkelig ressurser både økonomisk, tidsmessig og personalmessig. Vi vil særlige trekke frem forslaget til språkkrav. Vi mener det burde vært foretatt en grundigere konsekvensvurdering med beregning av kostnader knyttet til forslaget. Slik vi ser det bør derfor forslaget foreløpig begrenses til å omfatte de faste stillingene. Se nærmere om dette i punkt 7 nedenfor.

Kort om Akademikernes syn

1. **Minstekrav:** Vi støtter at forskriften angir minstekrav, og at institusjonene selv kan definere eventuelle tilleggskrav utover dette. Vi ber om en avklaring på om institusjonene kan stille ulike tilleggskrav for ulike fakulteter og ulike institutter. Det må også vurderes om det bør stilles krav til nasjonal samordning mellom fagmiljøene innen samme fagområde.

2. Krav til utdanningsfaglig kompetanse: Akademikerne er langt på vei enig i forslaget, men mener at det er behov for en grundigere vurdering av økonomiske og personalmessige konsekvenser.
3. Dosent: Vi støtter ikke forslaget om å fjerne forskningsdimensjonen i dosentstillingen.
4. Førsteamanuensis: Vi støtter ikke forslaget om kvalifikasjonskrav om forskningserfaring utover eget doktorgradsprosjekt.
5. Postdoktor: Vi støtter ikke forslaget om å endre formålet med postdoktorstillingen.
6. Vurderings- og beslutningsprosessen ved opprykk: Vi støtter ikke forslaget om å utvide karantenetiden, og mener at dagens mulighet til å sende ny søknad etter to år bør beholdes.
7. Språkkrav: Vi støtter innføring av språkkrav på minimum nivå B2, men mener at kravet bør innføres trinnvis og i første omgang begrenses til de som er ansatt i faste stillinger.
8. Ekstraverv: Vi støtter i hovedsak forslaget, men mener det er behov for å vurdere ytterligere unntak fra kvalifikasjonskravene for å sikre tilgang til nødvendig ekspertise fra næringslivet.
9. Sakkyndig komité: Vi støtter ikke forslaget om en detaljregulering av hvem som skal være medlemmer i komiteen. Kravet til minst samme kompetansenivå for å bedømme søknader bør opprettholdes. Vi støtter heller ikke at søkere skal kunne innstilles til stillinger selv om komiteen har funnet at søkeren ikke er kvalifisert.
10. Adgang til å søke opprykk: Ved overgang mellom de ulike karrierestigene er det viktig at kravet om doktorgrad opprettholdes for professorstigen, selv ved overgang fra dosentstigen. Til forslaget om å fjerne kravet om fast ansettelse, bør det foretas en vurdering av hvordan dette kan påvirke bruken av midlertidighet i UH-sektoren.
11. Adgang til å søke overgang: Vi støtter forslaget.
12. Andre forhold: Vi ber om at minimumstid for forskning i delte stillinger forskriftsfestes for de ulike stillingskategoriene.

Nedenfor følger en nærmere redegjørelse for våre synspunkter.

1. Minstekrav

Direktoratet foreslår i forslag til forskrift minstekrav i en rekke bestemmelser, som kvalifikasjonskrav til stillinger, språkkrav og sakkyndig komité. Akademikerne støtter at forskriften angir minstekrav, og at institusjonene selv kan definere eventuelle tilleggskrav utover dette. Det er ut fra forslaget uklart om institusjonene kan stille ulike tilleggskrav for ulike

fakulteter og ulike institutter, eller om man skal ha ett felles sett med tilleggskrav som skal gjelde hele institusjonen. Vi ber direktoratet avklare dette.

Det er viktig at det anerkjennes at det kan være ulike behov for krav mellom ulike fagområder. Det bør derfor vurderes om det kan være mulig med variasjon i krav mellom fakulteter ved samme institusjon. Innenfor samme fagområde mener vi det bør være en nasjonal samordning om felles krav. Dersom man ender opp med ulike krav mellom institusjonene innenfor samme fagområde, vil det kunne være uheldig med tanke på faglig kvalitet. Det bør vurderes om det i forskriften skal stilles krav til en slik samordning mellom fagmiljøene innenfor samme fagområde.

2. Krav til utdanningsfaglig kompetanse

For alle stillingskategorier i dosent- og professorstigen foreslås det at institusjonene skal fastsette nærmere krav til den utdanningsfaglige kompetansen, og at kravene skal tilpasses hver stillingskategori. Det legges ingen føringer for dette. Akademikerne er langt på vei enig i denne tilnærmingen.

Samtidig understreker vi at det er viktig at institusjonene fastsetter klare, relevante og utfyllende krav for å sikre at kvaliteten på undervisning og forskning opprettholdes på et høyt nivå. Det er en risiko for at en slik modell, om det blir for stor grad av lokal bestemmelse, over tid vil kunne føre til at kravene settes lavere ved enkelte institusjoner enn det som har vært intensjonen. Dette må man være bevisst på og ha systemer for å følges opp, slik at kravene ikke praktiseres ulikt på ulike institusjoner.

Vi mener videre at det er behov for en grundigere vurdering av økonomiske og personalmessige konsekvenser av et slikt krav.

Vi vil også trekke frem at forslaget innebærer uklarheter, for eksempel knyttet til legers undervisning av medisinstudenter og leger i spesialisering. Mange leger har bred undervisningserfaring med undervisning både av medisinstudenter og leger i spesialisering. Det gjelder både tradisjonell klasseromsundervisning, praktisk-klinisk undervisning og ansvar for utdanningsrelatert aktivitet i spesialistutdanningen av leger. Vi legger til grunn at slik erfaring kan gjøres meritterende, både inn i, og som en del av stillingene. Det vil trolig også kunne øke rekrutteringen til medisinsk forskning.

Når det gjelder praktisk-klinisk undervisning av medisinstudenter, gjøres dette av leger som har undervisningsstillinger ved universitetet, uten at de har avlagt en formell grad utover profesjonsstudiet. Det fremstår uklart om disse stillingene vil bli berørt av den foreslåtte forskriften, men vi legger til grunn at de ikke gjør det. Hvis det skulle gjøre det, vil det vesentlig begrense tilgangen til klinikere som vil kunne drive slik praktisk utdanning, som i neste rekke vil ha store konsekvenser for utdanningskapasiteten. For eksempel ansetter de allmenntedisinske avdelingene på de medisinske fakultetene allmennleger, primært fastleger, som praksislærere for medisinstudenter. Disse legene har medisinstudenter utplassert på fastlegekontoret i én eller to perioder á seks uker hver vår og høst. I dag er disse ansatt som universitetslektorer i 5 eller 10 prosent stillinger. Det er helt nødvendig å ha fastleger i disse stillingene for å lære medisinstudenter klinisk allmenntedisin.

Det skal også nevnes at norske allmennleger har mulighet til å søke Allmennt medisinsk Forskningsutvalg om stipender for mindre forskningsprosjekter. Disse forskningsprosjektene gjennomføres i dag ved en av de allmennt medisinske avdelingene (ved de fire medisinske fakultetene). Det er uklart om forslaget vil kunne påvirke muligheten til å gjennomføre disse forskningsprosjektene. Vi legger til grunn at forslaget ikke er ment å påvirke dette.

3. Dosent

I forslaget innrettes dosentstigen tydeligere som en profesjonsrettet eller praksisnær karrierevei, og det legges opp til et tydeligere skille mellom denne stigen og professorstigen. «Forsknings- og utviklingsarbeid» foreslås erstattet av «faglig utviklingsarbeid», for å åpne for en bredere vurdering. Akademikerne støtter ikke forslaget.

Vi mener det er svært uheldig at man fjerner forskningsdimensjonen i dosentstillingen da det vil kunne svekke kvaliteten. Vi ønsker at dosenter har en forskningsbakgrunn. Det er viktig å sikre at academia opprettholder forskningsbasert utdanning med høy kvalitet. I denne sammenhengen er det også relevant med forskning på utdanning og utdanningskvalitet. Slik forskning hører naturlig til også i dosentstigen. Universiteter og høyskoler skal drive sin virksomhet forskningsbasert. Dette forslaget mener vi vil være et steg i retning av å svekke forskning og forskningsbasert utdanning i UH-sektoren.

4. Førsteamanuensis

Akademikerne kan ikke støtte forslaget om kvalifikasjonskrav til førsteamanuensis som innebærer krav om forskningserfaring utover eget doktorgradsprosjekt. Vi mener dette vil skape utfordringer med å rekruttere til stillinger i UH-sektoren, og kunne bidra til at man innen enkelte fagområder står i fare for ikke å klare å rekruttere til stillinger på grunn av endrede krav til førsteamanuensis. Det vil også kunne skape en vridd konkurransesituasjon mellom kandidater med doktorgrad fra ulike land og dermed ulike akademiske tradisjoner.

5. Postdoktor

Akademikerne kan ikke støtte forslaget om å endre formålet med stillingskategorien postdoktor. Å endre formålet mener vi vil medføre økte kompetansekrav knyttet både til å skaffe seg utdanningsfaglig kompetanse og til å møte de foreslåtte språkkravene. Dette vil gi en totalbelastning på disse stillingene som vil kunne svekke rekrutteringen. Dersom direktoratet likevel opprettholder forslaget, mener vi det er viktig at den administrative kostnaden dekkes gjennom økte bevilgninger. Dersom det skal stilles krav om å opparbeide utdanningsfaglig kompetanse i løpet av en postdoktorperiode, så må de finansielle konsekvensene av forslaget utredes. Utdanning dekkes av institusjonenes rammebevilgning og opparbeidelse av slik kompetanse dekkes i dag ikke av eksterntfinansierte forskningsprosjekter,

6. Vurderings- og beslutningsprosess ved opprykk

Direktoratet foreslår i utkastet § 3-5 å utvide karantenetiden fra to til tre år siden den sakkyndige komiteens behandlingstid foreslås inkludert i karantenetiden (dvs. regnet fra tidspunktet forrige søknad ble sendt institusjonen fremfor tidspunktet for mottak av avslag på søknad).

Akademikerne kan ikke støtte at karantenetiden økes til tre år. Vi er ikke enig med direktoratet i at dette er en god begrunnelse for å utvide karantenetiden, og vi mener at dagens mulighet til å sende ny søknad etter to år bør beholdes.

7. Språkkrav

Akademikerne mener det er viktig at formidlingen til studentene i hovedsak skal skje på norsk for at flest mulig skal kunne ta del i og forstå det som formidles, jf. også vårt [høringssvar](#) til NOU 2022:2 om Akademisk yringsfrihet. Akademikerne støtter derfor innføringen av språkkrav på minimum nivå B2, men har merknader til hvordan kravet skal innføres i academia. Vi mener også at det burde vært foretatt en konsekvensvurdering med beregning av kostnader knyttet til dette forslaget. Omtalen av kostnader i høringsnotatet pkt 6 (økonomiske og administrative kostnader) mener vi ikke på langt nær tilfredsstillende.

Før et språkkrav innføres, er det viktig at dette følges opp med personellmessige, men også økonomiske ressurser. Det ligger en kostnad i å gi den foreslåtte språkopplæringen, og dette må finansieres. Forslaget innebærer også at man må oppdimensjonere språkkursene ved universitetene. Det betyr at kapasiteten må økes, noe som ikke kan skje uten tilstrekkelig finansiering og tilgang på læringsressurser. I den forbindelse bør man derfor også se hen til hvilke ansattegrupper som bør prioriteres når det gjelder å pålegges språkkrav/språkopplæring.

Akademikerne mener et krav om minimum nivå B2 derfor bør innføres trinnvis og i første omgang begrenses til de som er ansatt i faste stillinger, og at kravet ikke kobles til det å bli tilkjent kompetanse i undervisnings- og forskningsstillingene.

Det er stor internasjonal konkurranse om Ph.d.-studenter. Et økt språkkrav vil for disse kunne svekke muligheten for å tiltrekke oss søkere fra ikke-nordiske land. Det vil også kunne svekke kvaliteten og de ambisjonene vi har for internasjonalisering i utdanningen. For Ph.d.-studenter bør det derfor vurderes å innføre en plikt til å tilby norskkurs, fremfor et krav om å gjennomføre et språkkurs.

For øvrig vil vi trekke frem at når man får et EU-prosjekt eller andre prosjekter gjennom Forskningsrådet, dekkes kostnadene til forskningstid, ikke tiden brukt på tilleggskravene til språk. Dette må dekkes av basisfinansieringen til universitetene og høyskolene. Det blir da dyrere å ta imot prosjekter og vi kan få en svekket forskningsinnsats.

8. Ekstraervert

Det foreslås å gjøres unntak for kravet til utdanningsfaglig kompetanse og norskkravet for ekstraervert, jf. ny forskrift § 2-8.

Akademikerne mener at ekstraervert i academia bidrar til tettere kobling til næringslivet og er viktig for å sikre arbeidslivsrelevans og kvalitet i studiene, se også vårt [høringssvar til endringer i UH-loven](#). Slike ekstraervert er viktige for fagmiljøene, studentene og næringslivet. De gir nødvendig mobilitet mellom sektorene, og skaper samarbeid på tvers av utdanningsinstitusjoner og arbeidsplasser, også over landegrensene. Akademikerne er opptatt av at det bør være enkelt og ubyråkratisk å rekruttere folk fra næringslivet til å undervise i academia. Det stilles økte

forventninger til arbeidslivsrelevans i studiene, og da er det viktig at det ikke blir vanskeligere å få rekruttert fra næringslivet.

Ut fra ovennevnte forhold støtter vi i hovedsak forslaget, men mener det er behov for å vurdere ytterligere unntak fra kvalifikasjonskravene for å sikre tilgang til nødvendig ekspertise fra næringslivet.

9. Sakkyndig komité

I gjeldende forskrift om ansettelse og opprykk i undervisnings- og forskerstillinger stilles det krav om at alle medlemmene i de sakkyndige komiteene skal komme fra samme fagfelt og på minst samme nivå som søkerne de skal vurdere. I forskriftsforslaget foreslås det å redusere kravet til kun å gjelde to av tre medlemmer, og at lederen av komiteen i tillegg skal være ekstern. Det åpner i teorien opp for at det kan være en leder av komiteen uten faglig kompetanse og erfaring innen fagområdet. Det mener Akademikerne er feil. Kravet om kompetansenivå for å sitte i sakkyndige komiteer bør opprettholdes.

Vi støtter ikke forslaget om en detaljregulering av hvem som skal være medlemmer i komiteen. En slik bestemmelse ivaretar ikke den grunnleggende autonomien som sektoren trenger til å gjennomføre selvstendige og kompetente rekrutteringsprosesser.

Det legges også opp til at søkere skal kunne innstilles til stillinger selv om den sakkyndige komiteen har funnet at søkeren ikke er kvalifisert. Akademikerne finner ingen god begrunnelse for dette, og støtter følgelig ikke forslaget.

10. Adgang til å søke opprykk

Akademikerne mener det generelt sett er positivt med et forslag til forskrift som harmoniserer reglene for opprykk og ansettelse, og at dette kan bidra til en mer transparent og rettferdig vurdering av kandidater. Vi vil anbefale at det etableres tydelige kriterier og prosedyrer for vurdering for å sikre likebehandling av søkere.

Når det gjelder selve forslaget om opprykk, følger det av høringsnotatet at opprykk nå begrenses til opprykk innenfor en av de to karriereveiene, og at det ikke lenger vil være mulig å søke opprykk fra universitets- og høyskolelektor til førsteamanuensis. En nærmere begrunnelse for denne begrensningen synes ikke å følge av høringsnotatet. Vi er bekymret for at den manglende fleksibilitetsmuligheten som nå foreslås, vil kunne bidra til lavere interesse for å søke vitenskapelig stillinger i akademia, og mener forslaget om å søke om overgang ikke i tilstrekkelig grad kan avhjelpe dette. Det er imidlertid viktig at kravet om doktorgrad opprettholdes for professorstigen, også i tilfeller der det søkes overgang fra dosentstigen til professorstigen.

Vi stiller for øvrig også spørsmål om arbeidet for å få redusert omfanget av midlertidige ansettelser i UH-sektoren kan bli påvirket av å fjerne dagens krav om fast ansettelse for å kunne søke opprykk. Det er viktig at også midlertidige ansatte har karrieremuligheter, spørsmålet er om dette er en god måte å gjøre det på. Vi etterlyser derfor, og mener det bør foretas, en vurdering av denne problematikken.

11. Adgang til å søke overgang

Akademikerne støtter forslaget om å gi ansatte mulighet til å søke om overgang mellom karrierestigene med den forutsetningen at kvalifikasjonskravene for den aktuelle stillingskategorien innfris. Det er imidlertid viktig at kravet om doktorgrad opprettholdes for professorstigen, også i tilfeller der det søkes overgang fra dosentstigen til professorstigen.

Forslaget kan bidra til økt mobilitet og fleksibilitet i akademiske karrierer. Det er imidlertid viktig å sikre at slik overgang skjer på grunnlag av relevant kompetanse og bidrar til faglig utvikling innen institusjonen.

12. Andre forhold

Forskningstid er ikke nevnt i forskriften, men overlates til institusjonene å bestemme. For å unngå at ansattes forskningstid blir en salderingspost i budsjettene, slik vi har sett eksempler på den siste tiden, ber Akademikerne om at minimumstid for forskning i delte stillinger forskriftsfestes for de ulike stillingskategoriene. I professorstigen bør det tilstrebes mest mulig lik fordeling av forskning og utdanning.

Med vennlig hilsen,
Akademikerne

Joakim Østbye
Samfunnspolitisk seniorrådgiver